ilma ja inimesi ma tundsin viimati ka", milles käsitellakse rohkeist kogemustest kõneleva asjatundlikkusega eestlaste ja balti-sakslaste vahekorda suvituselu taustal. Mõnevõrra aktuaalne on ka Johannes Semperi „Kivi kivi pääle" oma seltskonna- ja ühiskonnakriitikaga romaani esimese poole ulatuses, üldiselt on see aga siiski üleajalisi küsimusi jälgiv, eriti detailide vastu huvi tundev psühholoogiline romaan. Ajaliselt Semperist veelgi vähem seotud on Pedro Krusten romaanis „Kalle Jaanuse kättemaks" oma kalduvusega jälgida erandlikke, vahel lausa veidraidki hingeelulisi nähtusi, mida ta edasi annab värskes, kuid seejuures pisut visandlikus ning kahvatus laadis.

Nende kõrval on märksa vähem psühholoogilisi huvisid ja võimeidki August Mälgul ning ta romaanis põlevkivikaevurite elust „Kivid tules" pöördub tähelepanu tegelaste psühholoogiale ainult seepärast, et kirjanik miljöökirjeldajana pole jõudnud oma tavalise tiheduseni, — ja pöördub sealt taas ära rahuldust leidmata. Kindlamini jääb miljöökirjelduse juurde püsima Mardikas oma romaanis „Konarlik tee" ning ta olustikupilt Tallinna elust on saanudki päris rahuldavalt ümmargune.

Ajaloolist žanri esindab edukalt Mait Metsanurk romaaniga „Tuli tuha all", milles on antud tihe ning usutav pilt Rootsi aja lõppjärgust, kuid milles autori peamiseks sihiks siiski pole olnud mitte ajapildi restaureerimine, vaid temale karakteristlikkude eetilis-sotsiaalsete ideede arendamine õige rikkaliku, mitmekesise ja üldiselt väga teravalt väljajoonistatud tüübistiku najal. Eeskätt vaid ajaloolise miljöö elustamise väärtus on aga küll Enn Kippeli romaanidel, ta „Jüriöö l", milles käsitellakse 1343. a. vastuhakku, ja 1939. a. lõpuleviidud kaheköitelisel „Issanda koertel", milles kujutatakse liivlaste võitlusi maale sissetunginud sakslastega XIII saj. algul.



Eesti kroonika 1939, lk. 97